

## Književne novosti

**Testament.** Narodna igra. Po romanu Janka Kersnika spisal Janko Rozman. V Ljubljani 1906. Založil L. Schwentner. Cena 1 K 40 h, po pošti 1 K 50 h. — O tej zanimivi narodni igri smo govorili že tistikrat, ko so jo uprizorili na našem odru. Zdaj nam jo je podal g. pisatelj predelano v knjigi. Tudi o taki, kakršna je zdaj, izpregovorimo v eni prihodnjih števil. Za zdaj pa priporočamo knjigo vsem, ki se zanimajo za slovensko dramatiko.

**Anton Medved: Poezije.** Lepi so bili časi, ko se je zbudila v Antonu Medvedu pevska sila. Lepi so bili zategadelj, ker so obetali bogato žetev. Približno pred šestnajstimi leti se je oglasil tedanji Bistran v tem listu. Kar nas je bilo mlajših, smo želeli biti njemu enaki. Kdo bi ne bil vesel pesmi, ki jih je Bistran spletal v venec „Iz mladih dni“? Teh pesmi ni v tej zbirki, in še mnogo drugih ni, ki jih je napisal Bistran, Novljan in Dolenjec — mladi Medved, ki je govoril svobodno od srca. Danes uživamo, kar je sejal in kar je dozorelo.

Cimperman, ki je tedaj zbiral ob sebi mlade „Zvonove“ pesnike, je bil ponosen na pesniški del tega lista, ker ga je zalagal Medved s tistimi pesnitvami, ki jih je ustvarjalo njegovo srce v pravem pesniškem razpoloženju. Kar je bilo slabšega, je pošiljal drugam. Imel je torej sam najboljšo sodbo o svojini: o tem, kaj je poezija, in o tem, kaj je zgolj verzifikacija.

Sedaj, ko se mu je zbudila želja, da poišče po slovenskem časopisju, kar je napisal vanje, in to zbere pod preprosto firmo „Poezije“ javnosti v užitek in v sodbo, se je postavil na stališče, da se ni pesniku v zreli dobi sramovati ničesar, kar mu je rodila mladost in mu ukrčila pot na pusto njivo slovenske pesmi. Le dvoje je mogoče: ali se pokaži pesnik tako, kakor se je razvijal, ali naj stopi pred kritikujočo javnost tak, kakršnega se čuti v popolnosti. Medved se je odločil za prvo. Zatorej ni ta njegova zbirka pesmi subjektivnega značaja, nego je objektivna sodba njegovega pesniškega razvoja. Logično ne moremo o prihodnji njegovi zbirki pričakovati nič drugega, in šele tedaj, kadar se mu predrami zadnja pesem v duši, bo stal Medved pred nami tak, kakršnega je dala slovenski književnosti njegova lastna pesniška natura in kakršnega je preustrojalo in končno do stalnih nazorov pritiralo vihrovito življenje.

In eno je gotovo: življenje, ki je hitelo po trnju in bodičju, malokdaj obisipano s prijazno solnčno toploto, tako življenje govori iz Medvedovih pesmi te zbirke. Zato je njegova knjiga živobojna, neovržna priča, da jo je spisal pesnik. A te knjige ni pisal pesnik osebnosti, nego jo je pisal pesnik splošnosti, če se smem tako izraziti. To trditev opiram s prvim oddelkom Medvedovih „Poezij“, ki nosijo naslov „Pesmi“, ki naj bi bile torej čista lirika in obenem dokaz, da je Medved refleksiven pesnik. A ravno te pesmi dokazujejo, da niso bile spočete neposredno iz srca samega, temveč so jih provzročali zunanji vtiski. Nekatero so celo čisto feljtonskega, druge didaktičkega značaja. Za koliko je torej njih vrednost manjša? Za toliko, za kolikor ne odgovarjajo istinitosti lastnega notranjega življenja. V rahlih srcih, ki žive življenje samo zase in zaradi sebe, ne zadenejo ob sorodne strune, temveč jih kvečjemu zdramijo iz sanjavosti, govoreč jim, da ima življenje pravico udariti ob vsakogar in da smo pred življenjem vsi enakoveljavni. Zato je dahnil tem pesnitvam Medved — nehote in nevede — moralno obeležje.

Medved ne gleda samo, on tudi vidi. Dvignil se je izmed vsakdanjih ljudi, stopil na sodni stol, odkoder nam govori svojo filozofijo. Sporazumno s srcem in z glavo izreka sodbo. Kdor pade, tega ne obsoja v pogubo, ker ve, da je slabost človeku bližja nego krepost. S priznanjem, da je človek velika in največja tajnost (str. 79.), so završeni vsi zakoni moralizujočih privilegirancev, in dokazano je s to resnico obenem dejstvo, da se s hlimbo izkuša prikriti gniloba značaja in kreposti, s pobožnjaštvom samopašnost in nemoralnost, z bobnečimi frazami puhlost glave in praznosta srca. Veselo je priznanje, ki ga je pesnik uveljavil za zakon, da ubijajo ljudje lastno prepričanje, ako jim to služi v lastno korist.

Od dne do dne moči so naše manje  
za krepko neustrašeno dejanje. (Str. 125.)

Jaz prisojam razpredelkom „V gozdu“, „Gazele“ in „Bršljan in bodičje“ prvenstvo med vsemi Medvedovimi pesnitvami, a tudi trditi si upam, da je malo (ali pa nič) temu enakega v našem slovstvu.

Od tedaj, ko je začel Medved objavljati svoje pesmi, pa do danes se je uveljavila tudi pri nas mlada struja modernosti. Prišli so samosvoji ljudje in so zahtevali svoj delež. Priznanje jim gre, da so osvežili našo poezijo in častno sukali kopje za svoja načela. Kar je mladega sveta, so vsega potegnili za seboj. To pa zategadelj, ker iščejo mladi zunanjega leska in vidijo v igrajoči lahkoti, ki z njo vlada istinit pesnik jezik in čustva, namen, a ne sredstva. Kdor pa išče igre v resnosti, ne najde resnosti in se z igro osmeši. Zato je malo tistih — prsti ene roke zadostujejo, da jih seštejemo — ki so našli sredstvo, da so prišli do namena.

Ta vihrajoča, kipeča pomlad naše moderne struje je šla preko Medveda. Morda ga je za nekaj hipov potisnila v ozadje, da se je tamkaj umirilo valovanje njegove krvi, a da je danes, tem čistejše in samorodnejše, prišlo tudi zahtevati svoj tribut. Zakaj kdor dela, dela sebi in zase, a ker je član velike družbe, dela zanjo in hoče od nje to, kar mu sodi. Tega morda noče izrečno človek sam, toda dostojanstvo dela je tisto, ki v današnjih časih odločno zahteva, da ga javnost upošteva in izreče sodbo o njem in nad njim.

S knjigo svojih „Poezij“ v roki lahko danes Medved prepotuje naš svet: dal mu je več, nego je dobil od njega.

Na nikdar site nas berače,  
ki nismo vredni niti plače,  
ozira (samo!) Bog se iz neba. (Str. 121.)

Do umevanja vsega tega, kar je povedal Medved v imenovanih razpredelkih, nimajo zmisla tisti, ki je nanje meril s pšicami. Pride doba, ko bo zanimivo slišati, kdaj, kje in kako je pesnil Medved „V gozdu“. Zatorej se mi zdi: kar je najlepšega v njegovi knjigi, to je rodila resignacija.

V življenja službo sem prišel začasno  
z nalogo tiho — mislit in tpeť. (Str. 153.)

Zaman je bilo hrepenenje po lastni sreči, zato se je pesnik vdal. A ker je bila njegova notranja sila jačja od navalov zunanjega sveta, zato ni zapadel letargiji, temveč je pustil sebe in stopil v službo življenju. Nikjer ni v njegovih pesmih veselega akorda. Tuintam zazveni glas, ki bi sodil o njem, da je odmev iz cvetočega gaja, pa je zgolj ironija, sarkazem. S svojo knjigo v roki bi bil Medved

lahko junak kake Shakespearove drame, kakega glumca morda, ki zabava in odpira ljudem oči. In ko spoznajo v njegovih besedah sebe, jih je sram. Zato molče, da tudi z molčanjem množe svoje bogastvo . . .

Blagrujem pesnika, ki ga je vrglo valovje neprijaznega življenja pred tisoče drugih, da stoji pred njimi kot glasno očitaje, kot pekoča vest, kot živa kazen, ki ne umrje niti s pesnikovo smrtjo! In tako ostane Medvedu vzgledno mesto v naši književnosti.

O formi njegovih pesnitev ni mnogo povedati: hodil je v šolo k Cimpermanu. Zdi se mi, da je včasih tudi iskal po slovarju, kar ni pesnim v korist. Da pa se dado moč jezika in pravila stihotvorstva zlit v zgledno enoto, to dokazujejo zlasti gazele in epski spevi.

*E. Gangl.*

**Iz naroda za narod!** I. shod narodno-radikalnega dijaštva od 5. do 8. k-mavca 1905. v Trstu. V Ljubljani 1905. Cena za dijake 1 K, za nedijake 1 K 50 v.

Ta knjižica je dokumentarnega pomena. Signatura najmlajšega naraščaja je kakor lanski tržaški shod, katerega resumé prinaša. To narodno-radikalno dijaštvo je današnja mladina, ki se korenito loči od nas, ki smo bili včeraj „nadebudni“.

Mladenič iz pokolenja „fin de siècle“, je bil individualist, zaprt in zamaknjen v svet svoje duše, ljubeč svoje sanje in hrepenenje do zvezda. Z najfinejšimi in najbolj kultiviranimi dušami Evrope je v duhu občeval, ves zamišljen v kulturo svojega „jaz“-a. Svoje okolice, svoje srede, svojega naroda se je spomnil, kadar je le-ta neljubo in ovirajoče zadel obenj. In v takem trenutku se je boleestno-satirično zasmejal kakor Cankar, ali se zgrozil v plemenitem patosu kakor Zupančič. V svojem individualnem svetu si je stavil nebotičen tron, sedal v podnožje „svojega Boga“, a v realnem svetu je taval in končno našel samo pot v staro cukrarno, da je tam umrl. Bil je otrok, sposoben, da zajde za prvim ovinkom. Cankar ga opisuje leto za letom tega mladiča, ki mu je „Krim krtina“, a mu vkljub temu „zastavi pot vsaka kaplja dežja“, ker je sanjar, ki ljubi svoje sanje bolj nego komoditeto postelje, ki na njej sanja.

Mladenič „začetka stoletja“ je ves drug. Človek nehote misli na regulativ v progresu. Današnja mladina je realistična, pozitivna, empirična. Ekonomska vprašanja jo zanimajo. O pogojih življenja in gmotnem stanju slovenskega dijaka v Pragi, na Dunaju in v Gradcu razmišlja in prinaša s pomočjo statistike v tej knjižici pri nas pač prvič zanimive podatke. O „ekonomični izbiri stanu“ razpravlja. In ko je tako zamislila materialno reformacijo pri sebi, hoče na podoben način začeti z reformacijo v narodu. Ustanavlja izobraževalna ferijalna društva, ljudske potovalne knjižnice, prireja poljudna predavanja. In ko zadeva tu ob nedostatke ljudske izobrazbe, zahteva vehementno od poslancev, da zastavijo svoje moči na obmejniku za ljudske, a v deželi za slovenske srednje šole, da bo mogoče potem čisto konsekventno zahtevati slovenskega vseučilišča, ki je njen zaželjeni ideal. A ne samo intenzivna, tudi ekstenzivna je; svoje poglede obrača v Trst in opozarja na ugodno lego slovenskih dežel glede na trgovstvo.

Včerajšnji „mladi“ so bili pesniki, današnji so nacionalni ekonomski, statistiki. In ako so pesniki, se posvečujejo naravoslovju, kar pa bo bolj v prid njih popularnosti. Oni so bili individualnosti, ti so struja.

Težišče njih duha leži torej v praktičnosti. Filozofi niso. So pa svoje vrste znanstveniki, računajoči s samo empirijo. Njih navdušenost in polet nista idealistnega porekla, ampak prihajata iz znanstvenega neofitstva. Malce konvertitskega srda se čuti v njih besedah, kadar govore o veri, ker jim je še vedno pred očmi njih prejšnja